

kel, emberekkel, lélektől lelkedzett emberekkel együtt könnyeket áldoznak mindenütt, ahol él a világosság, mert nincs olyan pusztító barna homály, mely letörje a napfényt, ha ormokon járó szellemek hordozzák azt.

F. B.

Régi krónikások

A napokban egy avúlt, régi könyv került a kezembe. Középeurópa kis népei és a német hatalmi törekvések viszonyával foglalkozik. Egy rész különösen megragadta a figyelmemet.

A régi idők maihoz hasonló német ármánykodásáról a hajdani cseh krónikások (1420—1437) mintha a cseh nép mai keserveit idéznék:

„A németek esküdt ellenségeink, régóta minden ok nélkül agyarkodnak nyelvünkre; kiirtották nyelvünket Rügen szigetéről, Meissenből, Poroszországból és számos jelentékeny városból. A német hatalom a cseh nyelvet lealázza, lealacsonyítja és végül teljesen kiirtja. A cseheknek azután nem lesz szabad saját nyelvükön beszélni . . .“

De idézzük tovább egy lengyel krónikás írását is 1285-ből a magyar—lengyel függetlenséget védő együttműködés szükségéről. Jakab lengyel érsek így ír:

„A németek beözönlése által igen sok baj keletkezett országunkban. A lengyel népet elnyomják, megvetik, háborúba keverik, jogaitól és dícséretre méltó honi szokásaitól megfosztják. Világos tehát a népek pusztulása.“

Kadlubek lengyel krónikás a 13-ik század elején már kihangsúlyozta a kis népek összefogásának nagy fontosságát a német veszedelemmel szemben. Főlemlíti, hogy Kálmán magyar király 1108-ban segítséget küldött Kuleszláv lengyel királynak a németek ellen:

„hogy a közös tűzvésznek egyetértve elejét vegyük, mert a te helyzeted — idézi Kálmán üzenetét — a szomszéd ház égéséhez hasonlít. Az elhanyagolt tűzvész pedig igen gyorsan és könnyen szokott elharapózni. A német sáskák ugyanis hozzánk is belopóztak, hogy — amit Isten távol tartson — a mi szőlőkertjeinket elpusztítsán, annál könnyebben rohanhassák meg a ti olajfaültvényeiteket . . .“

De megtaláljuk e régi krónikákban a gazdasági behatolás veszedelmét is, valamint azoknak a nemzetárulóknak a szerepére is találunk régi példát, akik anyagi előnyökért, vagy pozíció biztosításáért képesek eladni saját népüket is. Krizsanics György így ír erről 1617-ben:

„Orosz és Lengyelországban a legfőbb baj forrásai a németek, akik mint kóborlók vándorolnak be. Magas katonai állásokat foglalnak el és jelentékeny összegeket kapnak a belföld rovására. Némi, silány ajándékot adnak a cárnak és a bojároknak, hogy ennek fejében aztán jól megsarcolhassák az orosz és lengyel föld népeit.“

Persze, ilyen eszközök segítségével vezetőkké lettek a nemzetáruló vezető-cinkosok mellett, kiknek mindegy volt, hogy alkalomadtán ezek a kóbor lovagok mely hatalmasságnak segítettek az ajándékkal vásárolt országot rabigájába juttatni.

Igy írtak a régi krónikások, akik már akkor felismerték azt a veszedelmet, amit a német uralmi vágy hódító éhsége jelent. De felismerték az egyetlen lehetőséget is, ami ezzel a törekvéssel szemben védelmiül szolgálhat a fenyegetett országoknak: a kis népek összefogását, „hogy a közös tűzvésznek egyetlen értve elejét vegyük.“

Miklós Zoltán

A magyar falukutatás zárszava

Csak elkésve adhatjuk olvasóink kezébe Kovács Imre, a „Néma forradalom“ és egyéb falukutatói munkák szerzőjének nyílt levelét gróf Teleki Pálhoz, a mostani magyar miniszterelnökhöz, abból az alkalomból, hogy a miniszterelnök, akkor még az Imrédi-kormány közoktatásügyi minisztere, a parlamentben megtagadta munkatársi gárdáját, köztük Kovács Imrét is.

Az alábbi nyílt levél megértéséhez szükséges tudni, hogy Teleki Pál gróf „falukutató“ egyetemi tanár volt, ezenkívül: Magyarország főcserkésze, aki több falukutatói munkát végzett mindaddig, míg az Imrédi-kormány közoktatásügyi minisztere nem lett. Ekkor azonban megtagadott minden közösséget azokkal a munkatársaival, akikkel addig együtt dolgozott.

Miniszter Ur!

Professzor urnak szerettem volna szólítani, mint az egyetemen, de még idejében rádöbentem arra, hogy ez lehetetlen. Ön többé nem professzor: miniszter. aki vajjon vállalja még gróf Teleki Pált, az egyetemi tanárt? Szóval: Miniszter Ur, nem voltam ott a parlamentben, mikor a Táj és Falukutató Központ kiállításáról elhangzott interpellációkra válaszolt, csak az újságokból értesültem a viharos ülésről és a „komiszán viselkedő tanítványok“ nyilvános megdorgálásáról. Megvallom őszintén, hogy a dorgálás nem lehetett meg, mert hiszen 7.-én este másfél órán keresztül a kiállítás termeiben már volt benne részünk. Nagyméltóságod akkor magához kérte szűkebb munkatársi gárdáját és szokatlan szigorúsággal mondta szemünkbe rólunk alkotott véleményvét.

Engedje meg, hogy most én is elmondjam véleményemet az egész

kérdésről. Sokáig viaskodtam ugvan, míg rászántam magam erre a lépésre, de végülis nem tettem másként, mint a toll után nyúltam. Ama bizonyos estén Nagyméltóságod nem engedett szóhoz jutni bennünket. „Itt csak én beszélek“ — mondotta, ha valamelyikünk próbálkozott érvei ellen érveket felhozni, tehát már csak azért is kénytelen vagyok így reflektálni kritikájára. Azután tanítványai közül nekem nem kell tartanom semmitől. Én megbélyegzett emberként élek a társadalomban: előttem az összes hivatalos ajtók betétettek. A műegyetemen is felfüggesztettek, nem vizsgálhatok, nem fejezhetem be tanulmányaimat. Nekem nincs veszténivalóm, ha megírom annak az esetnek történetét és valakinek meg kell írni . . . Ezért vállalkoztam én erre a hálátlan szerepre.

A nagymúltú Károlyi-palotában már nem volt közönség, csak a lámpák égtek és a falakon a térké-